

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. decembra 1885. l.

XXV. leto.

Vabilo na naročbo za 1886. leto.

„Učiteljski Tovariš“ z današnjim listom završuje svoje **petindvajseto leto**.

Ko smo 1861. l. snovali ta šolski list, nismo mislili, da bode kedaj učakal tako starost. V svesti si, da smo se od prvega tečaja našega lista do danes vedno resno in pošteno trudili za pravi napredek in blágor národnega šolstva in učiteljstva in sploh za našo milo domovinsko stvar, praznujemo danes njegovo petindvajsetletnico. Prebili smo v tem času marsikateri piš in viharo vreme, a tudi doživeli veselih dni t. j. zaupanja pri svojih milih prijateljih in vrlih sotrudnikih. — Kakor vsako leto, posebno pa še letos se prav pristrčno zahvaljujemo vsem svojim blagim podpornikom, ki so pripomogli, da smo izvrševali svoj težavni zastavek.

„Učiteljski Tovariš“ stopi z novim letom v 26. leto svojega delovanja. Čitalci „Tovariševi“ poznajo njegovo vsebino in namero tako, da nam v vabilu na novo naročbo ni treba mnogo besedi. Rečemo le to, da „Tovariš“ v vsem ostane nepremakljivo zvest svojemu načelu, ki je: napredek národnega šolstva in učiteljstva. Tedaj prosimo za vedno slovensko učiteljstvo in vse, kijim je mar domače šolstvo, naj blagovolijo „Tovariša“ podpirati z obilnimi naročbami in z dopisi. Tudi vse zaostale g. g. naročnike uljudno prosimo, da bi naročnino poslali in svoj stari dolg pri založništvu poravnali.

„Učiteljski Tovariš“ bode tudi v bodočem letu dvakrat na mesec izhajal, in stoji

za vse leto 3 gold., — za pol leta pa 1 gold. 50 kr.

Spise in dopise prosi in vzprejema uredništvo, naročnino pa založništvo.

Andrej Praprotnik,
urednik.

J. Rud. Milic,
založnik.

Kako naj se učitelj v svojem poklici nadalje izobražuje?

(Fr. Gaberšek.)

(Dalje in konec.)

K nadaljnemu izobraževanju po izkušnji spada tudi obiskovanje drugih šol in opazovanje tovarišev v njihovem delovanju, tako imenovano hospitovanje. Tega naj nikdo ne zamudi, če se mu ponuja prilika. Tu pa tam vpeljalo se je tako hospitovanje celó za cele okraje, kar je tem važneje, ker je potem vsak učitelj primoran na leto nekaj šol obiskati. Želeti bi bilo, da bi se ta navada če dalje bolj razširila in tudi od šolskih oblastev večjo pozornost na-se obrnila. Taki pohodi tujih šol morejo vsekako le koristiti; neopravičeno je mnenje, kot da bi se od koga družega ničesar ne naučili; če že družega ne, pridobimo vsaj to, kako se ne sme poučevati. Tako hospitovanje pa bode posebno potem veliko koristilo, če bode moral vsak hospitant pismeno spomenico napraviti o tem, kar je slišal in kako se je učilo. Res, da je tako ravnanje jedno breme več za učitelja, a pomisliti treba, da je to jedno prvih in najglavnejših sredstev v nadaljne praktično izobraženje učiteljevo. Mnogo učiteljev bi rado vpeljalo v svoji šoli kako boljšo metodo, a manjka jim morda pravega navoda; iz knjig poiskati si ga, ne posreči se vsakemu lahko; videč pa, kako njegov tovariš to ali ono reč obravnava, našel bode živi vir dejanske izkušnje, poskusil bode isto tudi on domá, in šlo bode. „Beseda miče, vzgled vleče“. In drugih koristi pri tem hospitovanju tudi ni zametovati! Učitelj vidi nova učila, izpoznavá nove razmere, uči se novih nazorov, ogleduje nove kraje, premotrava tuje šege, razlikuje jezikovne posebnosti; tovariši izpoznavajo se pobilžje, pogovarjajo se priličneje o šoli in o národu, o potrebah šolstva in národa, določujejo o potih, katera jim bode znanprej hoditi. Kdo more pregledati vse take koristi? Brez tega pridejo učitelji le malokdaj v bližjo dotiko in še takrat ne z namenom, o šolskih rečeh govoriti. Zategadelj bi bilo prav želeti, da bi okrajne učiteljske skupščine tako hospitovanje povsod vpeljale ondu, kjer se dá to izvesti brez ogromnih težav.

4. Skupščine.

„Učiti se, t. j. premišljevati, izsledovati, raziskovati, in učiti, t. j. priobčevati, razlagati in vaditi mora vedno vkupno bivati, da obrazovanje prav vspeva.“ Ta izrek Diesterwegov ima posebno za učitelja popolno veljavo; kajti priden učitelj prisvoji si le s tem izbornost in trdnost v predmetih, v katerih poučuje, da je prisiljen, o njih se izraževati in otroke navajati k njihovemu doumu. To razmerje ga sili, da predmet skrbno premišlja, od vseh strani ogleduje ter si ga popolnem prisvoji. In če je po vrhu še prisiljen, da se o svojem znanju izrazi z besedami, tedaj najlažje izpozna svoje pazine in nedostatke. Ko bi pa predmet le na tihem premislili, ne bi ga obvladali in doumeli, in ostala bi marsikaka stran taistega nejasna in skrita. Zato je ustno priobčevanje ne samo za šolo, marveč za vse življenje velike važnosti. Pri ustnem govoru pridemo sami ob sebi na misli, katere smo pri tihem pripravljanju ali pregledali, ali pa jih nismo prav uporabili. Tudi se pri prostem govoru predmet lažje primerja individualnosti poslušalcev in drugim odnošajem. Pri tem razodenejo se še razni drugi nazori o taistem predmetu; take nasprotné opómne in taki ugovori se ali kot boljši vzpremejo ali kot slabejši opovržejo. S takovo živo besedo se loči zrno od pritiklin, najboljše in kar je važnega se obdrži, manj važno se odstrani in izbóči; zmota in blodnja se odpravi, pravi nazor pa ostane. Vsak ustni prosti govor zahteva višjo duševno delavnost, zato bi se moglo misliti, da za tak govor ni vsakdo sposoben. Res, da priroda ni vseh ljudi jednako osrečila s tem prelepim darom, kajti marsikomu manjka k temu potrebnega

močnega in lepo donečega glasu; a vsak ima dar žive besede, t. j. vsakdo more govoriti. A vsakdo ne more dobro govoriti, t. j. vsakdo ne more jasno, razločno, izrazito, ob kratkem tako govoriti, da bi njegovo govorjenje, kot tako, že dober vtis napravilo, ne gledé na misli, katere izgovarja. Govorjenje je zmožnost, katera je vsakemu dana, kot hoja. A kakor mnogo ljudi ne more lepo hoditi, svojega telesa ne lepo nositi, isto tako ne more mnogo, dá, največ ljudi lepo govoriti. In kakor se največ ljudi naučí lepo hoditi, svoje truplo lepo držati še le vsled telesne vaje, tako se priborí lepo govorjenje še le z vajo. Govor pa ni le telesna sposobnost, temveč ker z jezikom razodevamo misli tedaj duševnosti, spada k dobremu govorjenju tudi duševno razumevanje. Po vsej pravici se torej zahteva od vsakega učitelja, da izražuje svoje nazore v kakeršnem si že bodi govoru. To smemo zahtevati tudi od onih, kateri si umetnosti lepega govora ali še niso osvojili, ali pa si je osvojiti ne morejo. Glavna reč ostane le-ta, da je učitelj k temu duševno sposoben; te sposobnosti pa nobenemu učitelju ne sme manjkati, že z obzirom na učence ne. Prazni so torej izgovori, češ, ne morem govoriti, ker mi jezik ne teče gladko. Jedro je glavna, oblika postranska, a zaželjena reč.

Zato naj išče učeč se učitelj povsod prilike, da zbere okrog sebe marljivih prijateljev in učencev ter naj se skupno z njimi nadalje izobražuje. Tako obrazovanje rodi vzajemno vzprejemanje in dajanje, katero spada k najvišjim potrebam in užitkom duha. Prilik je mnogo, ko se more učitelj prosto in neprisiljeno izraževati o resnicah in disciplinah ter se vaditi prostega in lepega govorjenja. Navedem naj le nekaj tacih prilik.

a) Učitelj naj išče občevanja s svojimi tovariši, da se z njimi pogovarja o zadevah šolskih, da najde in delí sočutje v veselji in žalosti. Taka prilika ponuja se ob času hospitovanja. Pa tudi brez te vpeljave bilo bi želeti, da bi se učitelji sosednih krajev večkrat shajali in pri tem ta ali oni kaj govoril, čemur bi lahko sledila zmerna debata. S tem se zlati čas uporabi šoli na korist, nadaljna omika učiteljeva se pospešuje, udeleževalci tacih društvenih shodov se vzpodbujajo v delovanji svojega poklica in stanu, njih ardstveni odnošaji se blaže. V društvenem življenji človeštva nahaja se prečesto najbolj vsakdanja praznота, da, celó podlost in oslaba blagih nravi; duševno občevanje pa povišuje in sladí življenje ter učini, da postanejo družbeniki zreli za druge vredne človeške okrepčave in užitke.

b) Še večje važnosti so učiteljska društva, samo če imajo učitelji pri tacih zborih pravo duševno omiko pred očmi. Društvenemu življenju škoduje isto tako malomarnost kot povzdigovanje lastnih in neopravičeno pobijanje tujih nazorov. Tacih društev pri nas še vse preveč manjka. Imenitnosti učiteljskega stanu bi povsem prijalo, da bi bil vsak učitelj ud kacega društva in da bi se vseh zborovanj marljivo udeleževal. Zato bi se pa moralo več društev ustanoviti. Da pa ne bi vsa taka društva bila brez vzajemnosti, mogla bi se zvezati v vkupno učiteljsko zvezo.

c) in d) Posebne važnosti za nadaljni razvoj učiteljske naobraženosti so domače in okrajne učiteljske konferencije. Njih naloga je označena v šolskem in učnem redu z dné 20. avgusta 1870. (v §§. 37. — 40., govorečih o lokalnih učit. konferencijah večrazrednic) in v ukazu vis. min. za bogočastje in uk z dné 8. maja 1872. (o okrajnih učit. konferencijah).

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

10) Grammatik der slowenischen Sprache. Verfasst und herausgegeben von Blasius Potočnik. Laibach. Blasnik. 1849. 8. VIII. 183. — Ko je l. 1848

nagloma naukazana bila slovenščina v srednjih šolah in v novem pravopisu zato priprave slovnice ni bilo, spisal jo je Potočnik naprošen, in učili smo se koj sproti po posamnih tiskanih polah. Naglica ni pridna, spoznava pisalec v predgovoru, češ: „Dass das Werk, welches ich hier an das Licht treten lasse, noch an manchen Unvollkommenheiten leide, gebe ich sehr gerne zu. Jede verdiente Rüge von Seite der slawischen Sprachforscher werde ich also mit Dank annehmen, und in einer allfälligen zweiten Auflage gewissenhaft benützen. Übrigens genügt es mir, wenn ich durch diese meine obwohl auf keine Vollkommenheit Anspruch machende Arbeit zur nähern Kenntniss und Vervollkommnung unserer Sprache auch nur ein Geringes beigetragen habe“.

Po kratkem nauku o glasji razlaga se v I. delu besedno zlaganje, sklanjanje in pregibanje, v II. skladnja ali stavkoslovje z nekterimi posebnimi reki in prislovicami; v III. pa je za berilo Cvetnik (chrestomathie) in v njem Svet v obrazih, spisal Janez Am. Komenski (1—95), Povesti, Kerst per Savici in nekaj drugih pesmi Prešernovih, Koseskovih in Vodnikovih, ter dve Potočnikovi (Planinar, Vprašanje in odgovor). — Drugi, zboljšani natis je l. 1858. 8. 184 brez predgovora s prvim naslovom: Grammatik der slowenischen Sprache itd. Ker so dotlej sostavili lastna Berila za srednje šole, izpustil je prejšnji Cvetnik, a sprejel vendar „Svet v obrazih“ in v dostavkih „Lautlehre der slowenischen Sprache, Bildungslehre der Nomina, Bildung der Adverbien nach Dr. Miklosich“, kar knjigi mnogo povišuje vrednost. Ker je pa ravno takrat pripustila se slovenska beseda pri podučevanju slovenskega jezika in slovstva, dohitela je dokaj dobro nemški spisano slovnico nesrečna osoda, da so porabili papir v druge namene; koj potem so v nemško-slovenskih in slovensko-nemških šolah pač popraševali po njej, a prekasno, in še zdaj se pogreša slovnica, ktera bi kratko pa krepko Nemcem razlagala lepo slovenščino. — Gledé na „Orbis Pictus“ P. Hipolita in Val. Vodnika v slovnici Kopitarjevi (vid. Jezičnik XXII. 1884. str. 2. 3) naj se tukaj pokažeta odstavka 36. pa 90:

a) Sedmére dôbe človeškiga življenja. Človek je narpred déte, potlej déčik (fant); na to mladenč, potem mlad mož; daljež mož, tedaj starčik, poslednjič dedec. Ravno tako pri ženskim spolu: hčerka, deklíč; deklè, žena, stara žena, baba. — b) Učivnica. Učivnica ali šola je izobrazovavišče, kjer se mlade duše v učenosti in čednosti izredujejo, in je v redí razdeljena. Učenik sedí na sedališči, ali pa med učenci hodi, kateri v klopéh sedé. On učí, oni se učé. Nektere rečí se jim s krédo na tablo zapisujejo. Nekteri beró iz kakih bukev. Nekteri sedé in pišejo; učenik pa njih zmotke popravlja. Nekteri stojé in pravijo, kar so se iz glave naučili. Nekteri šeptajo in so neposajeni; take s šibo strahujejo, ali pa kako drugači kaznujejo.

11) Bukev za glavne ali ljudske šole spisal ali vredil je na pr.: a) Napeljevanje v računstvo za drugi in tretji klas farnih in glavnih šol v c. kr. deržavah. Na Dunaji. 1847. 8. 179. Za predrazumki se nauk daje v osmerih poglavjih p. Števila spod sto in njih stik; čvetera rajtve z neprimkanimi in enoimnimi, z mnogoimnimi števili; njih spreobračniki; drobljenje in debeljenje, soštevanje, odjemanje, množenje in deljenje; razdeljivost števil, nauk od razdelinov; sprimerki in sprilike; tristavka itd. — b) Praktična slovensko-nemška Gramatika. I. Del. Za II. in III. odred slovensko-nemških šol v c. k. avstrijskih deželah. Na Dunaji, 1857. 8. 225. Natisnul L. Grund. Na stroške c. k. prodajavnice šolskih knjig. Pervi predelek. Goli stavki. Podsebek, orečenje; rečevniki, časovniki v pričnem, prešlem, prihodnem stavku itd. — Drugi predelek. Razširjeni stavki. Spolovniki, zaimki, prilogi, številniki, na-rečja; sklanjanje, pregibanje. — Pervi pristavek. Nemško pravopisje v prvi in drugi stopnji. Drugi pristavek. Naloge za vajo v pismenem stavkanji v prvem odstavku:

Imena, lastnosti, djanje in stanje reči; v drugem: Bolj natančno določevanje reči; kratki popisi; pisma iz otročjiga življenja; nekteri opravljeni spisi. — Sodeloval je tudi pri c) *Slovenisch-deutsches Sprachbuch* za IV. razred itd.

12) Ljubljanski Časnik je prevzel z aprilom ter ga vredoval B. Potočnik do konca decembra l. 1850 Nro. 1—79 v torik in v petik z Vradnim listam vred. — Sostavku: Novooblikarski vihar v Novicah dal je Podgorski, razloživši v Sloveniji l. 1850 št. 2—4 tako zvane nove oblike, resno in dostojno v št. 11. 12 Odgovor, češ, kdor visoko leti, nizko sede. — Nato spiše v Slovenijo l. 15 Potočnik „Še en prijazen odgovor“: Težko nam dé, da ste nas, verli Dunajski Slovenci, napak umeli, ker ste sostavek „novooblikarski vihar“ skoraj zgol nase obrnili, ne pa veliko bolj na neslane iliromane in druge take dopisovavce v Slovenii, kateri naš slovenski jezik s potujčevavnimi zavijačami pačijo, in katerim je bil sostavek namenjen... Kar pa naše visoko letanje zadeva... mi, morebiti malo preošabno, mislimo, de se bo še veliko vode uteklo, preden bote vi, ki ste še mladenči, toliko za omiko in obraževanje slovenskiga jezika storili, kakor mi, ki smo se v preteklih letih med zasmehovanjem in tudi zaničevanjem od strani nemško učenih Slovincov za povzdigo slovenščine poganjali, in nekoliko prevzetno menimo, de smo za to hvaležnost, ne pa zaničevanja zaslužili. Pa vse to brez zamere! Z Bogam! — Nato pristavlja tedanji vrednik Cegnar pametno: Pišite z novimi ali starimi oblikami, ako je kaj izverstnega, ne bomo Vam zabavljali, timveč brali in Vam pohvalo dali. Z Bogom!

Politični „Ljubljanski Časnik“ je posebno z vradnim listom vredniku bivačemu v Šent-Vidu prizadeval dokaj dela in truda. — Spregovoril je Potočnik koj v l. številki: Prijatlam slovenskiga ljudstva o časnikovih namenih; l. 5—7: Kako je dandanašnje na kmetih šol treba; l. 11: Mesto in rudarija v Idrii; l. 19. Blagoselčni pismar; l. 27: Oprostenje zemljiš; l. 29. Enakopravnost slovenskiga jezika v Kranjski in v njej sosednih kronovinah itd. — V listu lepoznansem je zapel jo p. Mi smo bratje (l. 5 str. 20). Spomlad — O zaželjenem prihodu Njihoviga veličanstva Franca Jožefa, Avstrijskiga Cesarja v Ljubljano (Gl. Letopis Matic. Slov. 1872—3. str. 142). Miklavž (Ljudska povedka l. 20 str. 80). Tri želje (Ljudska pravljica l. 21 str. 84) itd. Na razgled bodite:

Mi smo bratje.

1. Ko je srečnim sad spoznanja
Gad zavisti jesti dal,
Ogenj čerta, razpadanja
V sercih bratov je zažgal.
Kje bo družbi lék razklani?
V svetem geslu ga dobom:
Mi smo bratje, avstrijani!
Avstrija naš slavni dom.	2. Boji se kervavi vneli:
Jaz sim Nemec! jaz Tal'jan!
Ko Sirene sladko peli:
Jaz sim Madjar! jaz Slavjan!
Kam? narodi obdivjani!
Meč, miruj! in topov grom!
Mi smo bratje, avstrijani!
Avstrija naš slavni dom.
3. Plamen več se ne vzdiguje,
Iskra le v perhavki tli;
Naj jo sprava upihuje,
De v ljubezen splameni.
Klic naj ljudstvam vsim oznani:
Spravi se! Ne prašaj: S kom?
Mi smo bratje, avstrijani!
Avstrija naš slavni dom.	4. Zunaj naših mej naj zgraja
Vstaje zmaj in vojsk vihar;
Sej nam zvezda sreče vshaja,
Naš Franc Jožef, naš Vladar.
Smo pod Njega vodstvom zbrani,
Nas ne straši vojsk polóm;
Mi smo bratje, avstrijani!
Avstrija naš slavni dom.

13) V Drobttincah l. 1851 nahaja se s Potočnikovim podpisom Bojna pésm avstrijskih vojšakov v Lombardii str. 249—250 napr.:

Na noge, bratje! bobni ropotajo,
 Cesarstvo kliče svoje sine v boj;
 Bandera, zmage vajene, vihrajo,
 Častiti vojvod pelje hrabrih broj;
 Ne begaj! stoj! sovražni plašni roj!
 Kupí serce,
 Na boj, možjé!
 Strelnu vihar
 Je slave žar! itd.

14) V Spomeniku l. 1859 poklonil je Blaž Potočnik naslednjo pesmico Vodniku:

1. Pred tisoč spomladmi
Slovincov rodu
Slovenci so peli
Že himne Bogu.	2. V širocih pokrajnah
Slovenec vesel
Je vitezam svojim
Slavice že pel.	3. Al' hudih udarcov
Omagala moč,
Potihnejo pesmi,
Nastala je noč.
4. In pevska Modrica
Noč dolgo zaspí,
Ter pesnika čaka,
Da naj jo budi.	5. Zdaj pride naš Vodnik,
Zakliče: Bod' dan!
Modrica slovenska
Čas pozni je — vstan'!	6. In čujte veršenje!
Lej zarije kras!
Kot Eola harpe
Bližuje se glas!
7. Tak' Vila slovenska:
Budnik kdo je moj?
Vodnik moj! al' ti si?
Ti prvo zapoj!	8. Gre, pije Savico,
Živ pesemski vir;
Napije zdravico,
Ga uname požir.	9. In tam, kjer „Savica“
Peneča bobni,
In gor na „Veršacu“
Se pesem glasí.
10. Zapoje „Rojakam“
Prebuja jim um;
„Dovoljnemu Krajncu“
Porašča pogum.	11. In „Milico“ poje,
Okrogle drobní,
Tud „Anakreonta“
Po vrednem slaví.	12. „Ne ženka, ne plenka,
Pa bati se nič;
Živi se brez cvenka
O petji, ko tič.“
13. In pevska Modrica
Zmlajšuje mu moč;
In vredniga Sina
Ovenča rekoč:	14. „Ne hčere, ne sina
Po tebi ne bo;
Dovolj je spomina,
Te pesmi pojó!“	

15) Deutsch - slowenisches Wörterbuch — A. A. Wolf — M. Cigale — t. j. slovar, pri katerem je sodeloval B. Potočnik od začetka do konca, kakor je povedano v predgovoru str. VIII (Laibach. 1860), in dostavki njegovi so naznanjeni s P. ali Pot.

16) Das Officium in Nativitate Domini und Hebdomadae Sanctae et Resurrectionis Domini, in Choralnoten gesetzt. Mit vorausgeschickter theoretischer und praktischer Anleitung zum gregorianischen Choral-Gesange. Für Geistliche und Cantoren. Zusammengestellt von Blasius Potočnik, Pfarrer. Laibach. 1859. Blasnik. I. 76. — Bil je ranjki pevec in pesnik. Pri stolni cerkvi dobil je službo tudi v ta namen, da vodi v njej petje, in mora se reči, da je z G. Riharjem vred oživil in hvalno povzdignil pravo cerkveno in posvetno petje. — „Potočnik trifft namentlich den eigentlichen Liederton gut“ — pisal je o njem Čop. Skladal je pesmi in napeve za cerkev in veselo a pošteno družbo. — „Takah pesem so nam pridni gospod Luka Dolinar, ino pa naš slavni pesnik gospod Blaž Potočnik obilno in hvale vredno dali“ pravi Slomšek (Zg. Danic. 1849 str. 12). — „Cerkveniga pesnika, ki to ime zares zasluži, imamo do zdaj samo eniga. Vsak bravec bo uganil, de g. Potočnika mislimo. Manjši vrednost imajo njegove zlo natančne prestave, pa o njegovih izvirnih pesmih velja, kar smo izgovorili, v popolni meri. Iz njih se vidi, de se pesniški duh tudi v

pesmi vdihniti da, ki ne govoré o ljubezni in lepoti naravnih prikazen. Ko govorimo od svetih pesem, razumimo tu le tiste, ki se navadno v božjih vežah in po družih pobožnih družbah prepevajo. V taci pesmah je g. Potočnik mojster. Kdor se hoče tega bolj na tanko prepričati, naj gre h kakimu pevcu, ki mu bo med drugimi cerkvenicami kako Potočnikovo zapel. Tu bo vidil, kak razložek je med to in unimi, ne le kar besede, ampak še veliko bolj. kar duh, zapopadek in celo sostavo zadene (J. Terdina. Ljublj. Časnik 1850 str. 300).“ — „Slavni gosp. fajmošter Blaž Potočnik je s svojimi prelepimi pesmimi in napevi (na pr. Dolenska, Zvonikarjeva, Planinar, Prašanje — odgovor itd.) vsim znan; on je pravi pevski umetnik, ki je prav veliko storil k povzdignjenju petja na Slovenskem (Zg. Danic. R. Podratitovski. l. 1862 str. 86).“ — O nekem času so ljubljanski dijaki radi popevali nemške tirolske pesmi; gospod Potočnik jim podvrže sledečo napisano:

Kdor ima srce,
Zna za dom solze,
Za slovenske domovine raj;

Za njo rad živí,
Za njo hrepení,
Njo, le njo bo ljubil vekomaj.

Čvrst Slovencev rod

Čist prebiva tod;

Oj prijaznost čista tù cvete.

Vsak prijatla 'ma,

Zvest objema ga,

To navada stara tukaj je.

Od snežnih planin

Do trtic dolin

Mile pesmice povsod pojó.

Sloven'c je rad vesel:

Kaj, da bi ne pel!

Njemu pesmi iz srca tekó.

17) Potočnik je pripomogel, da se je Catalogus Cleri — Imenik duhovenski času primerno jel tudi v slovenščini vredovati. — Vstanovil je v Šent-Vidu narodno Čitalnico l. 1866 ter bil jej predsednik do smrti. — V rokopisih se nahaja mnogo pesmi, okoli sto pridig; sveti Angel varh, zvest voditelj v nebesa; Duhovna roža. — Blaže Potočnik je umel sirski, kaldejski, hebrejski, — po grški in latinski je govoril, italijanski mu je po domače šlo in po francosko je rad pel na glasoviru igraje. Slovanska narečja so mu bila prirojena in priljubljena. Pogostoma so mu bili presojevati učenj spisi, ki jih je kratko pa krepko océnjal. Prislovic njegovih resnih in šaljivih je brez števila mej ljudstvom. — Spreten je bil v raznih umetnijah; učil je podobarje in kamnarje Šentvidske. Ljubljanska zvonarna se je zboljševala po njegovem navodu. Posebno veselje je imel do zvezdoslovja. Pratikl l. 1873 je napisal na čelo sledeče vošilo, ki je poslednja njegova pesmica in z malo besedami dobro slika našo dobo:

Naj bežijo dolge reve,

Bog razjasni temne dneve!

Opisal je ranjkega J. Žan v Letopisu Matice Slovenske l. 1872 — 3 str. 137—152, kjer kaže dokaj živo, da je Blaže Potočnik bil a) resnično pobožen duhovnik, b) zvest državlján avstrijski, c) ljubeznjiv prijatelj in dober tovariš, in d) učen in moder Slovenec. — Truplo njegovo počiva za cerkvijo sv. Vida v kapelici sredi njive Božje, in na grobni plošči napisana mu je spomenica:

Bil je Cerkvi zvest, koristen sin,

Blag prijatelj, skrben duš pastir;

Drag Slovincem bo njegov spomin:

Daj Gospod — o daj mu večni mir!

Podrobni učni črtež za pouk v realijah na tro- in čveterorazrednih ljudskih šolah, s posebnim ozirom na Postojnski šolski okraj.

(Govoril pri okrajni učiteljski konferenciji v 8. dan julija t. l. v Postojini Pavel Kavčič.)

Vsakateremu izmed nas znan je velik provrat, ki so ga naredili na podlogi novih šolskih postav sestavljeni učni črteži, kajti mej učno stvarino uvrstile so se tudi realije — gotovo velik korak na ljudskem šolskem polji. V prejšnji šolski dōbi urili so se otroci le bolj mehanično v branji, pisanji in računstvu; toda napredujoči svet uvidel je, da je to le enostranska omika, katera ne zadostuje zahtevam sedanjega časa; pokazalo se je, da človek dandanes potrebuje še drugih vednosti, katere mu pri vsakdanjih opravkih pravo, praktično pot kažejo. Kakor ima pa vsaka stvar svojo solnčno in senčno stran, ima tudi naš novi podrobni učni navod z 19. marcija 1879. l.

V dōbi pred novo šolsko postavo popolnoma zanemarljene realije začele so v našej dōbi glavne predmete nekoliko preveč za vrata potiskati, kar je pozneje tudi slavno ministerstvo samo uvidelo.

Jako težavno, rekel bi, nemogoče je mestnim ljudskim šolam in čveterorazrednim ljudskim šolam na deželi enoličen podroben učni črtež sestaviti; kajti razmere tū in tam so tako različne, da o teh soditi more le učitelj, kateri je užé dalj časa mej priprostim kmetskimi ljudstvom deloval. — Vzemimo le ta-le primer: Ali je mogoče nam učiteljem na deželi izvrševati predpisano snov iz telovaje, koja je tako preobširna, da se niti v krasni telovadnici Ljubljanske pripravnice z otroci popolno izvesti ne more. Niti ena učilnica na deželi mi ni znana, katera imela bi telovadnico, še manj pa pripravno orodje. — Koliko se v šolskih klopih v telovaji doseže, o tem sodi naj slavna skupščina sama. — Po mojem mnenji doseže se edino le to, da se utrujeno deco muči. — Dokaz iz poletnega časa: deček, kateri je od 4. do 8. ure zjutraj živino pasel, potem v šolo šel, pride ob 11. uri in pozneje predpoludne domov. Komaj črez domači prag stopi, že mu oče motiko naproti molí — hajd' na polje! — Ob 2. uri popoldne treba je zopet v šolo, čeravno je truden, da se mu kolena šibé in roké tresó. — Zdaj naj ga pa še po celo uro mučim s prostimi vajami? — O lepa zelena miza — vskliknil bi! Blagor možem, ki kmetске razmere tako korenito poznajo! Kako je pa s telovajo po zimi? V zakurjeni šolski sobi telovadimo; roké, noge, trup in glavo nategujemo, da otroke dobro izpotimo, potem pa na pot — uro hoda — v studenem mrazu in kraškej buriji na pol kuhane zapodimo. Da se to ne pravi pošteno za otroško zdravje skrbeti, temu mi pač nikdo oporekati ne more.

Zdaj naj otroke poučujem, da naj vroči nikdar na prepah ne hodijo; pri drugi priliki pa sam sebi zaušesnico dajem, ker znojne otroke zoper svoje prepričanje na mraz podim. Gospoda! sodite, če to ni zoper vsa pedagoška načela — če ne nasprotuje tako ravnanje zdravemu človeškemu razumu? Ker so torej zahteve sedanjega učnega črteža gledé telovaje v ljudskih šolah na deželi pravcata nesmisel, ne bodem dalje lamentoval, rečem le še toliko: Telovaja naj se iz ljudskih šol na kmetih popolnoma odpravi!

Tudi gledé drugih predmetov so dozdanji učni načrti za ljudske šole na deželi le „ideali“, kajti oni predpisujejo mestnim šolam ravno isto učno stvarino, kakor kmetskimi, akoravno mestni učitelj v šoli še enkrat toliko doseči more, kot učitelj na deželi.

Hoja v šolo v mestih je redna, ker imajo otroci učilnice največ blizu. Na deželi pa oddaljenih otrok ob zimskem času večkrat po mesec in dan ni v šolo.

Mestni otroci nimajo drugega opravila, kakor učiti se; kmetska deca učí se le v šoli, — domá ima druge opravke.

Mestne otroke stariši k učenju priganjajo ali jim pa še celó posebnega „inštruktorja“ plačujejo; naše dece „inštruktor“ je: motika, kramp in vile.

Mestni otroci so tudi z učili dobro preskrbljeni; a pri nas na deželi dostikrat tretjina učencev najpotrebnejših učil nima, kako hoče torej brez orodja delati? Če hočemo mestnim ljudskim šolam in šolam na deželi enolične učne načrte sestaviti, treba je v iste „minimum“ učne tvarine vzprejeti, koja se prebaviti mora, ne pa „maximum“, kakor je to do zdaj bilo. Kdor več doseči more, mu gotovo ne bode v greh šteto; narobe se bode pa godilo onemu, ki predpisanega „maximuma“ doseči ne more. Pri sestavi novih učnih načrtov opirati bode se treba na „minimum“ učne tvarine.

Predno preidem k „učnemu načrtu o realijah“ za posamezne razrede, omeniti mi je le toliko, da se gledé oddelkov nisem prav nič ravnal po učnem načrtu, kateri se je izdal z ukazom c. kr. dež. šolskega sveta z 19. decembra 1874., šte. 2764, na podlogi ministerskega ukaza z 18. maja 1874. l., šte. 6549. Da se na oddelke nisem oziral, povod k temu dala mi je lastna izkušnja; — iz večletne prakse uvidel sem, da so oddelki na večrazrednicah le na papirji in se v popolnem smislu nikjer ne izvršujejo. Zakaj neki ne?

1. Zató, ker so zoper pedagogična načela. — Na čveterorazrednicah veže otroke šolska dolžnost do 14. leta. — V I. razredu ostati imajo pridni 1 leto; v II. razredu dve leti; v III. razredu tudi dve leti; v IV. razredu pa tri leta. Vzemimo v poštev pridnega, nadarjenega dečka; izvrstno odgovarja mi v II. razredu iz vseh predmetov, a po postavi ne smem ga v bližnji višji razred poslati.

Gospoda moja, to je zoper pedagogijska načela! Deček uvidevši, da ne more prvo leto dalje, ako se še tako pridno učí, polenil se bode; iz najpridnejšega fantiča postal bode malomarni lenuh. V drugem razredu bi se tudi preveč otrok nabralo, če jih po dve leti pridržujem in še sleherno leto iz prvega razreda dobim novih.

2. Ker se ne dado v istini izpeljati. Večrazrednice imajo razun splošnega — še ta namen, da učence za srednje šole pripravljajo. Ne vem, če bi bil oče, ki misli svojega sina dalje študirati pustiti, zadovoljen, da mu otroka v vsacem razredu po dve leti pridržujem. Kaj bode še le sè 14. letom v prvo latinsko šolo vstopil ka-li? Po mojem nazoru so oddelki na večrazrednicah le-tó, da ponavljavcem in odličnejšim učencem težja vprašanja in naloge dajem. Pri sestavljenem učnem načrtu razdelil sem učno tvarino po razredih in ne po oddelkih, ker sem iz zgoraj navedenih razlogov popolnoma proti oddelkom na večrazrednicah. — Ker se na trirazrednicah že v II. razredu, na čveterorazrednicah pa še le v III. razredu v realijah poučevati začénja in je stalni odbor sklenil, da se za tro- in čveterorazrednice vkupni učni načrt sestavi, kateremu podloga naj bodo trirazrednice; za čveterorazrednice naj se pa poleg še opazi, koliko imajo one razun trirazrednicam predpisane tvarine še zraven vzeti.

U č n i n a č r t

za tro- in čveterorazrednice v realijah z ozirom na postavo z 2. maja in ministerijalno naredbo z 8. junija 1883. l.

Z g o d o v i n a.

Učni smoter: Najimenoitnejše zgodbe iz občne zgodovine in bolj natančno zgodbe iz avstro-ogrske monarhije in domače dežele; glavne točke ustave.

Drugi razred.

Pripovedke domačega kraja, nekoliko iz zgodovine domačega kraja in okolice, pripovedke iz avstro-ogrske monarhije.

Opómnja. Na čveterorazrednicah zgodovinskemu pouku ni posebna ura odmerjena, vender naj učitelj čut ljubezni do domovine in presvetlega cesarja s tem goji, da učencem ob prilikah slavnih godov Njih Veličanstev našega presvetlega cesarja in cesarice, prestolonaslednika Rudolfa i. t. d. pové in pojasni pomen dneva ter zraven omeni še marsikaj o njih dobrotljivosti in prijaznosti.

Tretji razred.

Slike iz avstrijsko-ogrske zgodovine; slike iz zgodovine starega, srednjega in novega veka, kolikor so te slike v zvezi z avstrijsko-ogrsko zgodovino. Glavne točke ustave. Pravice in dolžnosti državljanov.

Četrty razred.

Bolj natančne slike iz zgodovine starega, srednjega in novega veka, osobito iz avstrijsko-ogrske zgodovine. Ustava. Pravice in dolžnosti državljanov.

Učni navod.

Drugi razred.

Pripovedke, ki se nahajajo mej ljudstvom, kakor: Pripovedke o divjem in povodnem možu i. t. d.; pripovedke, ki se pripovedujejo o turških napadih. Zgodovinske črtice o šoli, cerkvi, o zasluženih možeh za domači kraj in za domačo občino, pa tudi o možeh, ki so zaslužni za okraj in domovino. Nekoliko iz zgodovine okraja in domače dežele, kakor: Erazem Predjamski; zgodovina Postonjinske jame; imenitnost (Šiler, silen) tabora pri turških napadih; Ciril in Metod; Rudolf Habsburški; cesar Jožef II.; general Lavdon; grof Radezky in druge zgodovinske slike, ki jih podaja „II. Berilo“.

Tretji razred.

Leopold Babenberški; Rudolf Habsburški; Friderik Krasni in Ludovik; Albreht II.; Rudolf IV.; Iznajdba smodnika, Amerika in knjigotiskarstvo; Turki pred Dunajem, Princ Evgen; Marija Terezija; cesar Jožef II.; cesar Franc Jožef I.; Bitva na moravskem polji; križarske vojske; stari Slovani; — vzgoja špartanske mladine; Leonida pri Termopilah. Poglavitne točke ustave.

Četrty razred.

Tvarina III. razredna „tirazredni“ in zraven še: Romul, ustanovitelj Rima, Fabricij; Karol Veliki in Obri; Madjari; o vitezi; Rudolf in Otokar; tabori v turških časih; Bitva pri Mohaču; Nadloge tridesetletne vojske; cesar Franc in nadvojvoda Karol; Francozje na Ruskem; cesar in država; nauk o ustavi.

Zemljepisje.

Učni načrt.

Učni smoter: Najnavadnejše stvari iz prirodoznanskega zemljepisa; natančneje upoznati domačijo, domačo deželo, avstrijsko-ogrsko državo. Pregled Evrope in drugih delov svetá.

Drugi razred.

Orijentirati se v šolski sobi, v šoli sami in njeni okolici: načrt kraja, kjer je šola, načrt okolice; nazorno razlagati najvažnejše pojme iz prirodoznanskega zemljepisa. Domača dežela.

Tretji razred.

Najznamenitnejši prikazki iz prirodoznanskega zemljepisa; avstro-ogrska država po posameznih deželah; državne in gospodarske razmere avstro-ogrske države; pregled evropskih držav; zemljina krogla.

Za „čvetororazrednice“: Tvarina II. razreda „trirazrednic“ bolj natančno.

Četrty razred.

Tvarina trirazrednic in zraven še: Pike in črte na globusu; ostali deli sveta; planeti po velikosti in oddaljenosti od solnca.

Učni navod.

Drugi razred.

Domača hiša. Domačija (rojstni kraj). Šolska pot. Učilnica. Orientacija (obzor). Mere. Mera šolske sobe. Načrt šolske sobe. Deli šolski in njihova zveza in lega s šolsko sobo. Najbližnje hiše šoli. Naselbine (vas, trg, mesto). Oblastnije v naselbini (občina, krajni šolski svet, obitelj). Kopna zemlja: ravan, dolina, hrib, gora, vse z ozirom na domači kraj. Zemljine. Voda in nje zvrstitev: vir, potok, reka, veletok, jezero, morje; struga, breg, brv, most, pád, izliv, razvodje i. t. d. Prometna občila: vozovi, kolovoz, cesta, železnica, pošta, brzjav. Zemeljski pridelki, živalstvo, rastlinstvo, rudinstvo; — polje, njiva, travnik, vrt, pašnik, gozd, vinograd. Zračne prikazni: megla, oblak, rosa, slana, dež, toča, veter, zrak. Prebivalci po opravi (stanovih). Zemlja kot nebno telo v obče. Solnce kot vir svetlobe in gorkote in z obzirom na našo zemljo (letni časi, noč in dan, doba časa, ura, minuta, sekunda). Domači kraj z risarijo (njegove znamenitosti). Dom. Kraj, kot upravna celota (občina, župan, občinski odbor). Fara kot celota: župnik, farna cerkev in podružnice, vasi k fari spadajoče. Okraj: pojim, gosposka, dolžnosti državljanov; postava, nje strogost in dolžnost državljanov jo spolnjevati in spoštovati. Okrajno glavarstvo: pojim, gosposka, okrajni glavar, okrajni šolski svet. Dežela v obče, materina posebej. Upoznanje materine dežele na zemljevidu. Naravna nje razdelitev. Posamna upoznava teh delov v političnem in kulturnem obziru, z uporabo kulturnih obrazov v „II. Berilu“. Glavno mesto. Kranjske sosedne dežele, njih glavna mesta in reke.

Tretji razred.

Država v obče. Glavar državi. Kronovine države po njih historičnem nazivljanem, meje, obris, kakovost ozemlja, imenitne gore, reke in jezera. Najvažnejša mesta. Prebivalci in njih opravi. Zemlja kot krogla, globus: pike in črte na globusu. Glavna morja na globusu. Evropa po politični razredbi.

Četrty razred.

Tvarina III. razreda „trirazrednic“ in zraven še: Ostali svetovni deli na globusu. Glavni planeti. Lunini in solčni mrakovi. Podrobna upoznava posameznih držav evropskih.

Prirodopis.

Učni smoter: Vzbuditi v učencih veselje do prirode, — seznaniti jih z najvažnejšimi stvarmi iz treh prirodnih kraljestev, poudarjaje osobito njih veljavo in porabo v vsakdanjem življenji, — nauk o varstvu kmetijstvu koristnih živali.

Drugi razred.

Pojasnovati sestavke iz berila, ki obdelujejo prirodopisno tvarino.

Tretji razred.

Živali, rastline in rudnine, katere se v berilih obdelujejo, se otrokom pokažejo — po stavljenih vprašanjih popisujejo in slednjič se odgovori v popolnih stavkih na tablice zapisujejo. Prirodopisna berila otroke na pamet učiti pravi se: prazno slamo mlati in dragi čas tratiti.

Učni navod.

Drugi razred.

Obdelujejo se prirodopisni sestavki iz „II. Berila“: Korist goveje živine; konj, ovca, pes, koza, mačka, miš, puran, gos, domači golob, vrabec, kukavica, krt, škrljanec, martinček, rega, vran ali krokar, kanja, postrv, ščuka zajec, srna, rujavi hrošč, glogov belin; kuhinjski ščurek, cvetice, črešnja; krompir, mah, smreka; sol, zlato, petrolej, baker ali kotlovina. Drugi razred „čveterorazrednice“ = nazorni nauk.

Tretji razred.

Trojno kraljestvo prirode. Netopir, jež, volk, lev, kuna, rujavi medved, veverica, velblod ali kamela, osel, kragulj, pegasta sova, kos, prepelica, raca, žolne; kače, kra- stača, som, smrekovi lubadar ali pisar, svilni prelec, bučele, rak, črvi; hruška, sadjereja, vrbje, gozdno drevje, grmovje, gnoj, rež, lan, konoplja, bombaževец, vinska trta, kava; kristavec, apnenec, svinec, žveplo, solitar, glina; človeško telo, srce, pljuča in želodec; skrb za zdravje.

Četrty razred.

Tvarina za III. razred „trirazrednic“ in zraven še: Morski pes, ostrž, kvarec, svinčnik.

Prirodoslovje.

Učni načrt.

Smoter: Poznati najimenitnejše prikazni v naravi.

Drugi razred.

Kolikor mogoče nazorno razlagati one sestavke iz berila, ki obravnavajo prirodo- slovne predmete.

Tretji razred.

Razlagati najimenitnejše prikazni v naravi na podlagi berila. Razlagati sestavo in rabo prirodoslovnega orodja najbolj znamenitega v vsakdanjem življenji.

Za III. razred „čveterorazrednic“ tvarina II. razreda „trirazrednic“ in za IV. razred tvarina tretjega razreda bolj natančno.

Učni navod.

Drugi razred.

Iz „II. berila“: Goreča voda. Vode. Nevihta, zrak, veter; hlapenje; megla, oblak, dež; sneg in toča; rosa in slana.

Tretji razred.

Vkupnost teles; trdna, tekoča in plinova telesa; razteznost, teles; toplota, razšir- janje toplote; toplomer; zrak, zračni tlak, tlakomer, gasilna brizglja; voda, kuhanje, hlapenje, zvok; svetloba; mavrica; magnetizem; elektrika; strelodod.

Za III. razred „čveterorazrednic“ bolj natančno tvarina II. razreda „trirazrednic“.

Četrty razred.

Tvarina III. razreda „trirazrednic“ in zraven še: Vrste magnetov, polarnost magnetov, kompas, nauk o zavarovanji zoper ogenj in točo, natega ali levelj, nauk o komunikacijskih posodah, različne trombe, čiščenje kalnih tekočin s precejanjem; gorenje.

S tem je učni črtež o tri- in štirirazrednih šolah gotov in dokončan; sestavljen je na podlogi lastnih izkušenj, katere pravijo so najboljši učitelj, voditelj in kažipot.

O šolskem zdravstvu.

(Govoril pri okr. učiteljski konfereneiji v Postojini v 8. dan jul. 1885. l. Franjo Mrcina.)

(Konec.)

Toliko o boleznih in njim nasprotnih pripomočkih. O zadnjih bi moral podrobneje govoriti, ali to ni treba, ker je gospodom tovarišem gotovo dobro znan ukaz naučnega ministerstva z 9. junija 1873. l., šte. 4816, ki govori o uredbi šolskih poslopij in o šolskem zdravstvu; dalje ministerski ukaz s 26. novembra 1878. l., šte. 15213, o navodu proti kratkovidnosti šolske mladine. — Tudi so znane nekatere enako-pomembne določbe šolskega in učnega reda z 20. avgusta 1870. l. Vsled tega zavzema pa Avstrija poleg Virtemberškega prvo mesto mej omikanimi državami, ki znajo ceniti veliko važnost prave vzgoje svojih državljanov.

Po postavi s 25. maja 1868. l. ima naša država najvišje vodstvo in nadzorstvo vsega pouka in vzgoje. Vsled te svoje oblasti more država s higieničnega stališča več ali manj ugodno vplivati na šolsko zdravstvo, bodisi gledé določbe starosti, v koji morajo otroci v šolo hoditi, kot gledé časa pouka in posameznih učnih predmetov, ali sploh učnih črtežev.

Koliko je naša država to svojo oblast uporabila, — znano je gospodom tovarišem. Pri vsem tem pa ostaja posameznemu učitelju kot izvršitelju velicega dela te državne oblasti še precejšen vpliv, ki ga more v prospeh šolskega zdravstva uporabiti in to osobito pri pouku samem.

V tem oziru se predmeti ljudske šole vrsté v tri glavne vkupine. V prvo vkupino prišteval bi one predmete, kateri ne zahtevajo umstvenih zmožnosti, ampak bolj mehanično delavnost, n. pr. branje, pisanje in črtanje; v drugo vkupino bi stavil one predmete, ki se opirajo na kazanje in poskuse; n. pr. prirodoslovje in nekoliko tudi zemljepisje in zemljemerstvo; v tretjo vkupino one predmete, ki zahtevajo skoro izključljivo uporabo umstvenih zmožnosti, n. pr. računstvo, zgodovina in jeziki.

S higieničnega stališča ljudskega učitelja se mi najvažnejša zdi I. vkupina, to je: branje, pisanje in črtanje.

Velik del časa določenega šolskemu pouku uporabi se za branje. Branje je eden najvažnejših pospešiteljev šolskih, posebno pa očesnih bolezni, in zahteva vsled tega posebne pazljivosti šolskega higienika. Ocenjevatelju branja s higieničnega stališča je ločiti učila, ki nam služijo pri branji namreč: knjige, razne table itd. — Pri knjigi zanima higienika papir, tisek in velikost njegova. Glede papirja bilo bi želeti, da bi ne bil preveč bel, ampak bolje — malo blede-rumen. Tudi ni dobro, če je papir prefin, ker potem se tisek prve listove strani vidi mračno tudi na drugi strani, kar očesu jako škoduje. Glede tiska morajo imeti knjige namenjene spodnjim razredom večje črke nego za zgornje razrede. Tako priporočajo higieniki za spodnje razrede tiskane črke

po 4 milimetre in za višje razrede pa po 3 ali 2 milimetra velike. Tudi ugovarjajo (oziroma ugajajo) okrogle črke očesu mnogo bolje nego robate, kakor tudi to, da se črke — kot besede mej seboj preveč ne tišče, in da je vrsta od vrste dovolj oddaljena. Ravno tako bere oko ložeje kratke vrste; zato imajo časniki svoje strani v več rubrik razdeljene. Tudi so strani z malo vrstami mnogo manj utrudljive za oko. Sploh bi bilo koristno, naj bi bile šolske knjige v manjši obliki in da bi strani listov s tiskom ne bile prenapolnjene. Na ta način — rekel bi — je očesu mogoče počiti mej vsako stranjo, vsako vrsto, vsako besedo, da — mej vsako črko. Pa vse te prednosti hasnijo le malo, ako učitelj pri branji ne ravna umno.

Tudi pisanje, bodisi v šoli in še bolj domá, kjer je navadno brez nadzorstva, — je eden največjih pospešiteljev kratkovidnosti, upogčenje hrbtišča in še drugih bolezni. Tudi pri pisanji je treba, ocenjujeva šolsko zdravstvo, ozirati se na učila.

Gledé barve in debelosti papirja veljá to, kar pri branji.

Črnilo mora puščati razločna znamenja, zato je najboljša popolnoma črno ali pa temno-modro črnilo. Posebno je treba otrokom prepovedovati ono črnilo (zlasti rudeče), ki ima primešane različne škodljive snovi. Tembolj je to nevarno, ako so otroci razvajeni z jezikom peresa ali madeže na prstih ali na pisankah lizati.

Peresa so boljša mehka nego trda. Rabo svinčnikov bi bilo dobro kolikor mogoče omejiti; kajti bledost črk, pisanih s svinčnikom, jako utruja oči. Tudi gledé razločnosti imajo s črnilom pisane črke prednost pred onimi, ki so pisane s svinčnikom, ker se svinčnik hitro obrabi.

Gledé tablic je treba paziti, da so vselej čisto zbrisane in da otroci ne pišejo s kakim „soldanom“, koji ne dela čisto belih znamenj ali znakov. Tudi računske tablice s križnimi črtami (okenci) so očesu škodljive (zdaj užé prepovedane).

Zeló važno je, kako se učenec drži pri pisanji, namreč: nogé na tleh, kolena v pravem kotu, prsi popolnoma ravne, dva ali tri centimetre oddaljene od klopine ploče, hrbet in glava ravna, podlakti na klop naslonjena, ne pa, da bi morala nositi težo trupla. Tudi pisanje je tem škodljivejše, čim več časa zdržema trpí; zato so kratki prenehljaji koristni.

Enako kakor pri pisanji veljá tudi pri črtanji. Da, črtanje je za oko še škodljivejši nego pisanje, bodisi, ker zahteva večjo natančnost, bodisi, ker se pri črtanji izključljivo rabi le svinčnik; in, ker mora učenec pri črtanji biti pazljivejši, spozabi se večkrat, da se prav ne drži.

Iz prejšnje razvrstitve izpuščena sta dva predmeta: telovadba in petje. Če tudi sta ta predmeta z didaktičnega stališča manjše veljave, nadkrilujeta higieniku vse druge predmete. — Kolikor so ti organizmu več ali manj škodljivi, pospešujeta ona dva njegova razvitek in njegovo moč. To pa se vé — le takrat, kadar se podučujeta pravilno t. j. z vednim ozirom na higienská pravila. Škodljiva moreta tudi postati, ako se preveč časa zdržema učita, ako bi bil otrok siljen svoje fizične moči prenapeti. Da, prenapetost bi znala ta predmeta zdravju nevarnejša storiti, nego vsi drugi. —

Preostaja mi govoriti še o kaznih in domačih nalogah. Prve precej na drobno opisuje §. 24. šolskega in učnega reda. Vender bi se nekatere dovoljenih morale omejiti pri šibkih in bolehnih otrocih, n. pr.: predolgo stanje zunaj klopí, zapor i. t. d. Ne morejo se pa dosti grajati kazni s pisanjem.

Važne za higienika so domače naloge, ker premisliti je treba, da, ako se užé v šoli toliko greší zoper zdravstvo sè znanjem in neznanjem učiteljevim, — koliko več še domá, kjer je navadno mladina brez vsega nadzorstva. Zato je pa dobro, da se domače naloge posebno na deželi omejí kolikor mogoče na nizko število in vsebino. Tù je treba

premisлити, da morajo otroci doma starišem pri delu pomagati in da jim užé tako skoraj nič časa za počitek ne ostaja. Tedaj pozor pri domačih nalogah!

D o p i s i.

Iz Ljubljane. Minister za bogočastje in uk je c. k. okrajnim nadzornikom za Kočevski okraj imenoval gosp. Janeza Kamljanca, prof. verouka v Kočevji.

— Nov prost dan. Minister za bogočastje in uk je ukrenil, da mora 19. dan nov. kot imendan naše presvetle cesarice biti prost dan za vse ljudske in meščanske šole, za učiteljske izobraževalnice in za srednje šole. Ukazal je tudi deželnim šolskim oblastvam, naj drugo same ukrenejo, kako se bode dostojno praznoval ta šolski praznik.

— Odbor milosrčnih gospíj je v pretečeni torek t. j. v 8. dan t. m. v národni čitalnici 80 ubogim šolskim otrokom podaril popolno močno in čedno izdelano zimsko obleko. Pred delitvijo ogovoril je zbrane nadučitelj A. Praprotnik tako-le: »Slavna gosпода! Današnji shod v národni čitalnici zdí se mi najlepši, najprazničniji in najganljivi mej vsemi, kar jih ima čitalnica naša. Danes predstavljajo se tù žive podobe in vršé se dela človekoljubnosti, dela ljubezni. — Povabili smo tù sim goste — našo ubogo šolsko mladino, da bi jo oblekli z novo zimsko obleko ter jej tako pripomogli k potrebni vzgoji in k napreduemu učenju. — Ta prekristna navada — ubogo šolsko mladino z obleko obdarovati — živí užé v našem glavnem mestu dvajset let, tedaj praznuje danes svojo dvajsetletnico. — Ravno v tem začasnem národnem dómu je pred dvajsetimi leti slavni naš nepozabljivi oče dr. Janez Bleiweis prvíkrat prisréno pozdravljal to prekristno napravo ter ji voščil vztrajno, nadaljevalno srečo, rekši: »Z združeno močjo raste iz malega veliko. Ta prekristna naprava naj tedaj raste mej nami, in rasti mora tudi, ker stoji na národni podlogi in na naslombi krščanske ljubezni.« Tako je tudi bilo. Naš slavni rajni oče je prav prerokoval. — Ta lepa navada — ubogo šolsko mladino z obleko preskrbovati — rodila je do današnjega dne užé prekrasnega sadú: užé čez 1400 ubožcev bilo je obdarovanih v minulih dvajsetih letih, — zares preblago delo dobrotnih in milosrčnih rok. Mnogo miločutnih src, ki so se prva leta trudila za prekristno to napravo, užé mirno počiva v hladni zemlji, a njihov mili čut in blagi vzgled živí mej nami — to je v milosrčnem odboru preblagih gospíj, ki pri dobrotnikih nabirajo darov, in potem največ tudi same izdelujejo in pripravljajo obleko ubožcem. — Čast in dolžnost imam, da se v imenu obdarovane uboge mladine za toliko dobroto iz globočine svojega srca lepo zahvaljujem vsem preblagim gospe in vsem dobrotnikom, ki se usmiljujejo naše uboge šolske mladine. Zahvaljujem se tudi vsem navzočim, ki so se zraven tega, da so k tej delitvi z darovi pripomogli, tudi te lepe današnje slavnosti udeležili. V to svrho se hvaležno uklanjam tudi milostivi gospej baronovki Winklerjevi, ki nas je počastila z navzočnostjo svojo. — K sklepu pa želim, naj bi ta prekristna navada vedno živela mej nami — tako gotovo kakor naj naša srca vedno bíjejo za krščansko in domovinsko ljubezen. — V imenu uboge obdarovane mladine pa obetam, da se bode za toliko velike dobrote hvaležna skazovala s tem, da se bode vestno vzgojevala po načelu: »vse za vero, dom in cesarja.« — Po razdelitvi obleke mej otroke ogovoril je mladino katehet nunskih šol gosp. Ant. Kršič zatrjevaje jej, da naj bode svojim velikim dobrotnikom hvaležna, da naj skrbno varuje svojo dvojno obleko, namreč to, ki jo je dobila zdaj in tisto, ki jo je pred desetimi (ali manj) leti pri sv. krstu vzprejela od Boga: belo obleko nedolžnosti. — Ta lepa navada — obdarovanje uboge šolske mladine z zimsko obleko — daj Bog, da še dvajset in dvajset let živí in se širi mej národom našim!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na enorazredni ljudski šoli v Kopanji s 450 gold. letne plače in s stanovanjem. Prošnje vzprejema c. k. okrajni šolski svet Ljubljanske okolice v Ljubljani do 15. dec. t. l. — Na novoustanovljeni enorazredni ljudski šoli pri Sv. Ani nad Trzičem na Gorenjskem s 400 gold. letne plače in s stanovanjem za trdno, ali začasno. Prošnje c. k. okrajnemu šolskemu svetu v Kranji do 20. dec. t. l. — Na trirazrednici v Radečah druga učiteljska služba s 500 gold. letne plače. Prošnje c. k. okrajnemu šolskemu svetu v Krškem do 25. dec. t. l. — Na enorazredni ljudski šoli v Ljubnem na Gorenjskem s 400 gold. letne

plače in s stanovanjem za trdno, ali začasno. Prošnje do 24. dec. t. l. pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Radovljici. — Na čveterorazredni deški ljudski šoli v Škofji Loki III. učiteljska služba s 500 gold. oziroma IV. s 400 gold. letne plače, za trdno, ali začasno. Prošnje do 3. jan. 1886 l. pri c. k. okrajnem šolskem svetu v Kranji. (Posebne razpise učit. služeb glej spodaj.)

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Karol Bernard, III. učitelj na čveterorazrednici v Škofji Loki, imenovan je nadučiteljem na dvorazrednico v Bohinjski Bistrici. — Gosp. Matija Japel, učitelj v Podkrajci, pride na trirazredno šolo v Senožeče. — Gospdč. Ana Kaiser, zač. učiteljica na dvorazredni dekliški šoli v Ribnici, je za trdno postavljena na I. učiteljsko mesto in na II. učiteljsko mesto ravno tū pride gospdč. Ivana Arko, učiteljica v Sodražici. — Gospdč. Marija Arko, učiteljica na čveterorazredni šoli v Vipavi, gre na III. učiteljsko mesto v Sodražico. Gospdč. Marija Marolt, učiteljica na čveterorazredni šoli v Krškem, dobila je III. učiteljsko mesto na čveterorazrednici v Radovljici.

Št. 2087.

okr. š. sv.

Razpis učiteljske službe.

Za šolo v Flejani vzprejme se koj učitelj, ter imenuje začasno.

Dohodki so: 400 gold. letne plače, 30 gold. opravilne doklade in 100 gold. stanarine.

Prosilci naj vložé prošnje pri c. kr. okr. šol. svetu v Gradišči najdalje do

31. dné decembra 1885. l.

C. kr. okrajni šolski svèt v Gradišči v 8. dan decembra 1885. l.

Št. 1305.

okr. š. sv.

Učiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli v Dobropolji bode se za trdno oddala II. učiteljska služba s 450 gold. letne plače.

Prosilci naj svoje prošnje po službeni poti vlagajo do

5. dné januvarija 1886. l.

pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Kočevji v 5. dan decembra 1885. l.

Št. 1386.

okr. š. sv.

Učiteljska služba.

Na enorazredni ljudski šoli v Dragi (Suchen) bode se za trdno, ali začasno oddala učiteljska služba s 450 gold. letne plače in s stanovanjem.

Prosilci naj svoje prošnje po službeni poti vlagajo do

4. dné januvarija 1886. l.

pri podpisnem c. kr. okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Kočevji v 4. dan decembra 1885. l.